

ISSN 2411-4553

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 7

Рівне - 2018

ЗМІСТ

Павелків Р. В. Психологічні особливості та детермінанти морального розвитку особистості у дитячому віці.....	6
Беленька Г. В. Інтегровані курси в освітньому процесі вищої школи: переваги і ризики.....	17
Мельник Н. І. Європейські тенденції в модернізації професійної підготовки педагогів дошкільної освіти в Україні.....	27
Крутий К. Л., Зданевич Л. В. Механізм практичної реалізації створення полікультурного мовленнєвого середовища в закладі дошкільної освіти.....	41
Семенов О. С., Семенова Н. І. Теоретичні та практичні засади застосування педагогічної технології в закладі дошкільної освіти.....	52
Дичківська І. М. Науково-методична система підготовки майбутніх вихователів до інноваційної педагогічної діяльності... ..	62
Врочинська Л. І. Технологія спільного педагогічного впливу вихователів і батьків на виховання гуманної поведінки старших дошкільників.....	74
Горопах Н. М. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дошкільників ціннісного ставлення до праці.....	84
Джеджера К. В. Навчальний курс «Вступ до спеціальності» як засіб дидактичної адаптації майбутніх вихователів у закладі вищої освіти.....	94
Довбня С. О. Програмово-методичне забезпечення правового виховання дітей дошкільного віку: контент-аналіз.....	107
Єськова Т. Л. Підготовка майбутніх педагогів до керівництва художньою працею в закладах дошкільної освіти.....	117
Загородня Л. П. Викладання методики забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти магістрам спеціальності «Дошкільна освіта».....	125
Козлюк О. А. Світ дитинства в науково-педагогічній спадщині Т. Поніманської.....	134
Косарева Г. М. Проблема виховання толерантності у майбутніх логопедів.....	140
Кравець Л. М. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців дошкільної освіти.....	148
Куземко Л. В., Литвиненко С. В. Сучасні аспекти професійної підготовки вихователів до виховання гуманістично спрямованої особистості в дошкільному віці.....	157
Маліновська Н. В. Формування поетично-емоційної компетенції у художньо-мовленнєвій діяльності дітей.....	165
Мога М. Д. Спастика м'язів та її вплив на загальний психофізичний розвиток дітей.....	171

Павлюк Т. О. Застосування елементів народної математики в сучасних закладах дошкільної освіти.....	181
Падалка О. І. Ідеї Тамари Поніманської у підготовці майбутнього вихователя до гуманістичного виховання дітей дошкільного віку.....	189
Петрук Л. П. Дитячий фольклор як засіб морально-естетичного виховання дошкільників.....	195
Половіна О. А., Ліпчевська І. Наступність дошкільної освіти та нової української школи: реалії та перспективи.....	203
Степанова О. І. Модифікація педагогічної термінології як віддзеркалення процесу гуманізації виховання у творчій спадщині Тамари Поніманської.....	214
Улюкаса І. Г. Світовий процес розвитку дошкільної освіти та його вплив на становлення вітчизняної теорії і практики (XIX – початок XX ст.).....	222
Фасолько Т. С. Гуманістична парадигма як основа виховання ціннісно орієнтованої особистості дитини передшкільного віку.....	233
Федоришин О. П. Fostering social skills via group work in higher education	243
Циплюк А. М. Підготовка майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти: теоретико-методичні аспекти.....	251
Щербакова К. Й. Підготовка майбутнього викладача методик дошкільної освіти.....	260
Янцур Л. А. Реалізація принципу гуманізації в навчанні дошкільників образотвірчій діяльності.....	267
Доробки молодих науковців	
Марчук Г. В. Проблема формування соціального досвіду дошкільників в світлі поглядів Т.І. Поніманської.....	276
Федорова Н. В. Сутність гуманістичної педагогічної позиції майбутнього логопеда.....	285
Швець О. В. Використання поетичних творів у поєднанні з бібліотеками як засобу всебічного та гармонійного виховання дитини в закладі дошкільної освіти.....	294
Юрчук О. І. Застосування ділової гри як інноваційного методу навчання майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	303

Abstract. In the article the attention is focused on the analysis of the humanistic content of Ukrainian child's folklore. The methodology of work on the study of fairy tales in preschool educational institution is revealed. The relevance of the problem is highlighted. The author notes that nowadays in Ukraine there is an urgent need to build an effective, scientifically grounded educational system that would protect the young generation from moral crisis, lack of spirituality, disappointment in the future. The initial link in the construction of such system is preschool education and upbringing. It is noted that current educational and upbringing programs of preschool institutions are filled up with child's folklore texts, which are a true source of folk wisdom, an expression of the people's worldview. It is argued that among the whole diversity of genres of child's folklore, folk tales are the most effective and influential means of moral influence on children. The role of a fairy tale in shaping the moral world of a child is inestimable. The actions of fairy-tale heroes are understandable to children, so they become their role models. Fairy tales help children understand what is good and what is bad; distinguish between good and evil; believe in justice.

Key words: child's folklore, moral and aesthetic education, means of education, preschool age, forms of work, folk tales, educational-preschool institution.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2018

О. А. Половіна
І. Л. Ліпчевська

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ ТА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті розглянуто актуальні аспекти підготовки дітей дошкільного віку до шкільного навчання за концепцією Нової української школи, які пов'язані з забезпеченням принципу наступності між ланками дошкільної та початкової освіти. Розкриті основні протиріччя між наявною практикою розвитку та формування дитини у дошкільні роки та пріоритетними напрямками, визначеними концепцією Нової української школи. Запропоновано варіант алгоритму розв'язання зазначених протиріч, що сприятиме ефективному вирішенню окресленої проблеми.

Ключові слова: Нова українська школа, дошкільна освіта, наступність, взаємозв'язок, емоційно-вольова готовність, соціальна готовність, інтелектуальна готовність.

Гамара Іллівна Поніманська... Рефреном звучить у пам'яті її наука: «Що б не трапалося, завжди підтримуй свого наукового керівника». Щира, щирість, емоційна, а з іншої сторони – рішуча, принципова, вимоглива до

себе і до інших. Вона не любила фальші: ні в науці, ні в житті. Зважуючи кожне слово, маючи потужний досвід наукового спілкування зі світочами педагогіки і психології, Тамара Іллівна у переломні 90-ті взяла на себе сміливість написати **НОВИЙ** підручник з дошкільної педагогіки. Лише зараз повноцінно усвідомлюємо і на почуттєвому рівні аналізуємо всю складність такого нелегкого, але такого потрібного вчинку. Не одне покоління студентів вивчилося за підручниками Тамари Іллівної і понесло у дошкільну освіту новий, свіжий, як ковток чистого повітря, позбавлений ідеології, але такий глибинний педагогічний постулат дитиноцентризму. Реформатор по суті своїй, Тамара Іллівна ніколи не була осторонь будь-яких новацій. Але її виваженість і наукова мудрість не дозволяли «рубати з плеча», руйнувати вшент. Потенціалу Тамари Іллівної Поніманської вистачило б ще на безліч значимих і потужних наукових праць... Не залишилася б вона осторонь вирішення проблеми реалізації наступності між дошкільною освітою та новою українською школою. Адже, як ніхто інший, Тамара Іллівна відстоювала позицію основоположності дошкільної освіти у розвитку особистості та розуміла важливість змін саме цієї ланки як базової для усіх наступних; підкреслювала значущість розуміння науковцями можливості реформування шкільної галузі лише через фундаментальне вивчення дошкільної педагогіки. У сучасних умовах дошкільна освіта змушена орієнтуватися на зміни у шкільній освіті, порушуючи логіку врахування принципу вікової періодизації. Тамара Іллівна Поніманська пішла у кращий світ з надією, що її справа буде жити в її учнях і послідовниках. Життя породжує нові виклики, і, розмірковуючи над проблемами сучасної освіти та перебуваючи у пошуку шляхів їх вирішення, звертаєшся до джерела наукової мудрості Тамари Іллівної. Це джерело наповнене життєдайною силою творчої активності, яку Тамара Іллівна сповідувала не на словах, а реальними справами: «У творчості особистість відкриває нове для себе і нове про себе...». Творча активність спонукає долучитися до пошуку шляхів вирішення проблеми відповідності дошкільної освіти вимогам сучасної української школи. Сподіваємося, що наукове та практичне бачення авторів статті співпадатиме засадничій ідеї Тамари Іллівної Поніманської щодо взаємодоповнення у науці когнітивного і діяльнісного підходів.

Постановка проблеми. З першого вересня 2018 року школи в Україні розпочинають працювати за новим Державним стандартом загальної освіти, що забезпечує реалізацію концепції Нової української школи. За цією концепцією випускник нової школи – це [3]:

- цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення;

- патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини;

– інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя.

Постають логічні питання: Якою має бути дитина під час вступу до НУШ, щоб по закінченню досягнути таких високих результатів? Яким потенціалом вона має володіти? Які саме досягнення дошкільного періоду є ключовими для успішного шкільного життя у НУШ? Цілком слушним постає питання: Як має бути побудований освітній процес дітей дошкільного віку для забезпечення принципу наступності між ЗДО та НУШ? Яких принципів має дотримуватися педагог-дошкільник під час роботи з дітьми? Як має бути організований навчально-розвивальний простір дітей? Адже розвиток та навчання дитини починається не зі шкільного життя. «Початкова освіта забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток, зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства» [2, с. 1].

Аналіз останніх досліджень з проблеми.

У контексті нашого дослідження особливого значення набувають питання реалізації наступності навчання дітей дошкільного й молодшого шкільного віку (А. Богуш, О. Кононко, І. Лапшина, Т. Поніманська, О. Проскура, Т. Степанова, Т. Фадєєва та ін.). В останні десятиліття виконано низку досліджень вітчизняних (О. Боделан, Л. Дзюбко, Г. Назаренко, Л. Федорович, О. Чепка, Н. Черепаня та ін.) і зарубіжних учених (Т. Єрахтіна, С. Козін, І. Накова, Т. Солякова та ін.), у яких розкривається процес моделювання організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності між дошкільною й початковою освітою в контексті психологічної підготовки, активізації особистісних ресурсів і сприяння адаптації дітей до школи. Водночас предметом наукової уваги стають дидактичні аспекти реалізації наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (екологічне виховання, природознавство – Л. Іщенко, Т. Мантула, Г. Петушкова, Д. Струннікова; розвиток мовлення – Н. Гавриш, Л. Порядченко; розвиток інтелекту, творчих і художніх здібностей – Т. Астраханцева, С. Гаврилюк, О. Тупічкіна, С. Уфімцева та ін.). У наукових дослідженнях розкриваються також проблеми формування готовності педагогів до реалізації зв'язків між закладами дошкільної освіти і початковою школою, інтеграції професійної підготовки вихователів і вчителів (І. Гончарова, Л. Коломієць, М. Прокоф'єва, О. Соколова та ін.). Попри таке наукове розмаїття, впровадження концепції НУШ вимагає пошуку нових шляхів реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками освіти, що актуалізує проблему дослідження.

Мета статті. Виявити шляхи вдосконалення дошкільної освіти у контексті реалізації концепції Нової української школи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У сьогоденні дитина-дошкільник знаходиться в центрі взаємодії

між батьками, школою та дитячим садочком (рис.1). Від узгодженості взаємодії ЗДО, НУШ та батьків, спільності поставлених цілей залежить готовність дитини до шкільного життя.

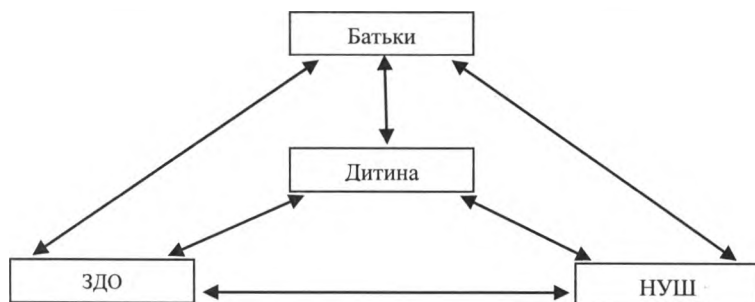

Рис.1. Взаємодія дитини, батьків дитини, ЗДО, НУШ у формуванні готовності дитини до шкільного навчання.

Вивчення реалій практики організації освітнього процесу дітей дошкільного віку дозволяє констатувати, що традиційно найбільша увага приділяється інтелектуальному розвитку дитини як необхідній складовій подальшої навчальної діяльності. Такий стан справ зумовлений запитами батьків щодо інтенсифікації цього процесу. Першочерговими показниками інтелектуального розвитку дитини батьки вважають навички читання та лічби, розвиток логічного мислення, що перевірялися на тестуванні під час вступу до традиційної школи. Зазначимо, що навички читання, лічби і розв'язання логічних задач певного рівня складності не входять до компетенцій дошкільника, визначених чинним стандартом – Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні (БКДО).

Науковцями під час висвітлення питання інтелектуального розвитку дитини акцентується увага на безпосередньому розвитку пізнавальних психічних процесів (відчуття, сприйняття, мислення (як вербально-логічного, так і наочно-дійового та наочно-образного), уваги, пам'яті, уяви, мови, свідомості) та формуванні пізнавального інтересу та цілісної картини світу. Зазначимо, що на сьогоднішній день у практиці ЗДО спостерігаються значні відмінності між сучасною концепцією інтелектуального розвитку дитини та практикою організації освітнього процесу. Це обумовлено низкою об'єктивних причин: недостатня освіченість та відсутність мотивації до плідної роботи практичних працівників галузі дошкільної освіти; протиріччя між сучасною концепцією інтелектуального розвитку дитини та запитом батьків на надання освітніх послуг, що не відповідають цій концепції; протиріччя між сучасною концепцією інтелектуального розвитку дитини та вимогами прихильників традиційної шкільної системи щодо інтелектуального

розвитку майбутніх першокласників; недостатня матеріальна база та фінансування більшості ЗДО.

Розкриваючи особливості розвитку дітей 6(7)-ми річного віку, НУШ, зосереджуючи увагу на інтелектуальному розвитку сучасної дитини, враховує наступні його особливості, характерні для великої кількості дітей [4]:

- домінування мимовільної пам'яті дитини над довільною;
- мимовільність та малий об'єм уваги дитини;
- особливості сприймання дитини (вплив кліпового мислення, ситуації розірваних зв'язків);
- рефлекс свободи, що змінив рефлекс наслідування у дитячій поведінці.

Ці особливості, за винятком рефлексу свободи, не можуть розглядатися як позитивні зміни у психіці дитини, отже потребують не тільки врахування під час організації роботи педагогів з дітьми у НУШ та ЗДО, а й кваліфікованого психолого-педагогічного супроводу.

Основними причинами вищезазначених змін у психічній характеристиці сучасної дитини дошкільного віку є:

- зловживання дітьми дошкільного віку різноманітними гаджетами, що витісняє ігрову, образотворчу, господарсько-побутову, пізнавально-дослідницьку, здоров'язбережувальну діяльність з життя дитини;
- нестача спілкування та сюжетно-рольових ігор між дітьми-однолітками;
- нестача вільного, позаситуаційного спілкування дітей з дорослими.

Без зміни соціальної ситуації розвитку дитини, як у дошкільному, так і у шкільному періоді, вищезазначені особливості сучасних дітей матимуть прогресивний характер.

У методичних рекомендаціях для вчителів початкової освіти НУШ зазначено: «Не варто зловживати на уроках використанням персональної комп'ютерної техніки» [4, с. 47] та визначено актуальність особистісного та соціального розвитку дитини. Ця рекомендація є актуальною і для педагогів дошкільної галузі.

Розглядаючи питання інтелектуальної готовності дитини до навчання, концепція НУШ передбачає посилену увагу педагогів-дошкільників до питання швидкого вдосконалення процесу сприймання, яке пов'язане з виведенням на центральне місце у психічному розвитку дитини мислення та його переходом «від наочно-образного до словесно-логічного, понятійного мислення» [4, с. 41] дитини. Адже формування словесно-логічного, понятійного мислення можливе лише за умов:

- подолання егоцентричного сприйняття дійсності, що блокує оборотність мислення та формування уявлення про збереження кількості (об'єктів, речовини тощо) та унеможливорює розвиток чутливості до протиріч;

– всебічного інтелектуального розвитку дитини на стадії доопераційного мислення (мислення, пам'ять, увага, уява, сприйняття, мова та свідомість взаємопов'язані між собою).

На розвиток вищезазначених психічних процесів суттєво впливають пізнавальна та ігрова діяльність дошкільника. У розвитку їх довільності, а також у процесі подолання егоцентризму у дошкільників провідну роль відіграє сюжетно-рольова гра. Вона пов'язана з із розвитком уяви. Відповідно до концепції НУШ «уява дітей у цьому віці (6, 7 років) досить розвинута, вона має не лише відтворювальний, а й творчий характер» [4, с. 40]. Ще О. Дяченко у своїх працях зазначала, що у природних умовах, без допомоги та підтримки дорослих, лише п'ята частина дітей проходить шлях від породження образу ідеї до цілісного планування її реалізації у дошкільному віці. У той же час уява дитини випереджує у своєму розвитку мислення, тобто уява веде мислення за собою. Уміння цілісного планування реалізації породженого в уяві дитини образу ідеї є необхідною складовою переходу дитини у її інтелектуальному розвитку до стадії конкретних операцій. Усе вищезазначене спростовує домінування інтелектуального розвитку над емоційним та популяризує необхідність використання технологій розвитку уяви дитини у дошкільному періоді.

Принциповим у концепції НУШ є визначення того, що «рушійною силою навчання у молодших школярів постають пізнавальні інтереси» [4, с. 43], тобто прагнення, необхідність, тенденція особистості займатися навчальною діяльністю, що приносить задоволення. В основі інтересу до пізнання є розвиток мислення, емоційно-вольовий та творчий розвиток. Він закладається, формується з раннього віку дитини. Стадії розвитку інтересу – цікавість, допитливість і безпосередньо пізнавальний інтерес, що є надбанням дошкільного віку – існують у шкільному віці у поєднанні та взаємозв'язку. Саме розвитку пізнавального інтересу у дошкільному віці приділено велику увагу у працях Н. Бібік, В. Бондаревського, О. Дусавицького, Г. Щукіної та ін.

Отже, резюмуючи вищевказане, слід зазначити, що теоретичні засади інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку хоча і потребують певної корекції змісту та форм роботи, загалом задовольняють принцип наступності між ЗДО та НУШ. Проте, як зазначалося раніше, практика роботи ЗДО має суттєві відмінності від теоретичних засад, а положення концепції НУШ лише частково впроваджуються в освітній процес на експериментальних засадах, що призводить до виникнення суттєвих протиріч між ЗДО та НУШ в контексті інтелектуального розвитку дитини.

Як вже зазначалося раніше, у житті сучасних дошкільників спостерігається тенденція до заміни сюжетно-рольової гри зловживанням гаджетами, що призводить до гальмування інтелектуального розвитку дітей. Крім того, через завантаженість сучасних дошкільників різноманітними гуртками, курсами та секціями, дітям не вистачає часу на

спілкування, страждає соціальний та особистісний розвиток. Безпосередньо у пораднику НУШ зазначається, що «батьки стали менше спілкуватися з дітьми» [4, с. 46] і це є однією з основних причин погіршення показників психічного розвитку освітніх. Проблема ускладнює і те, що не всі дошкільники відвідують ЗДО. Також з року в рік зростає кількість хворобливих дітей, які, хоча і значиться у списках садочку, відвідують його вкрай рідко. Питання соціалізації цих дітей залишається відкритим.

У той же час відповідно до стандарту у НУШ «будуть широко застосовуватися методи викладання, засновані на співпраці (ігри, проекти – соціальні, дослідницькі, експерименти, групові завдання тощо)» [3, с. 15]; «в основі навчання молодших школярів перебуває взаємодія дітей і дорослих – гра, спільна праця, пізнання, спілкування» [4, с. 38].

Визначення Новою українською школою інтегрованого навчання та діяльнісного підходу основою освітнього процесу початкової ланки актуалізує інтегроване навчання та діяльнісний підхід у дошкільній освіті, які, на сьогоднішній день не мають широкого застосування у практиці в освітньому процесі ЗДО і потребують активного впровадження. Проте інтеграція в дошкільній освіті на теоретичному рівні розглядається з 2000-их років (Г. Бельська, Н. Гавриш, О. Ліннік, М. Машовець, О. Половіна, О. Стаєнна та ін.) Цими науковцями теоретичним та експериментальним шляхом доведено, що інтенсифікація діяльнісного підходу та інтегроване навчання дошкільників сприяє всебічному розвитку дитини, формуванню цілісної картини світу.

Визначена у концепції НУШ методологія навчання вимагає від дитини відповідної соціальної компетенції, сформованої у дошкільні роки (рівень очікуваної компетенції визначено у БКДО, лінія «Дитина у соціумі»). Реалії сьогодення дозволяють виокремити протиріччя між очікуваним, необхідним для легкої адаптації до шкільного життя, рівнем соціального розвитку дитини та наявним рівнем соціального розвитку сучасного дошкільника.

Зупинимося на визначенні актуальності цієї проблеми. Під час вступу до школи ускладнюється соціальна ситуація розвитку дитини: система відносин «дитина-вчитель» є новоутворенням цього етапу, і її розвиток базується на основі отриманого досвіду у стосунках «дитина-дорослий» у дошкільному періоді. Якщо ж дитина мала дефіцит спілкування з батьками, та/або вихователями, керівниками гуртків, іншими дорослими, це неодмінно ускладнить вибудовування стосунків із вчителем. У своєму розвитку спілкування дитини з дорослими проходить через форми ситуативно-особистісного, ситуативно-ділового, позаситуативно-пізнавального та позаситуативно-особистісного спілкування (відповідно до праць М. Лісіної). Головним надбанням позаситуативно-пізнавальної та позаситуативно-особистісної форми спілкування є моральні мотиви поведінки, які визначають її довільність.

Звернемо увагу на те, що довільна поведінка дитини є основою навчальної діяльності.

Недостатні частота, тривалість спілкування дітей з дорослими та авторитарна позиція дорослих (що є розповсюдженим явищем у сьогоденні) призводять до того, що іноді діти в кінці старшого дошкільного віку залишаються на ситуативно-діловій стадії спілкування, доволі часто не формується позаситуативно-особистісна форма спілкування. Це, своєю чергою, переносить основи формування довільної поведінки на шкільні роки та викликає труднощі у адаптації до шкільного життя.

Не менш важливим є спілкування у площині «дитина-дитина», гра та праця разом з дітьми у дошкільні роки: все це не тільки є фундаментом для взаємодії однолітків у шкільному віці, формування навичок спілкування та спільної діяльності, а і, відповідно до теорії Ж. Піаже, призводить до координації дитиною власної точки зору з іншими (шляхом суперечок та дискусій між дітьми), що, веде до змін від егоцентричного мислення до соціалізованого. Спілкування «дитина-дитина» також стимулює розвиток самостійності, ініціативності та творчості.

Отже, усунення протиріччя між очікуваним НУШ та реальним рівнем соціального розвитку дошкільника є однією з основних умов готовності до реалізації концепції НУШ.

Концепцією НУШ визначена нова роль вчителя – «не як єдиного наставника та джерела знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини».[3, с. 16]. Відносини партнерства та дитиноцентризм, що є основою цього твердження, мають перейти з теоретичних основ дошкільної галузі освіти у практичну діяльність ЗДО.

У пораднику для вчителя НУШ наведена наступна цитата М. Монтессорі: «Щасливими можна назвати тих учителів, які дійшли зі своїм класом до того етапу, коли вони можуть сказати: «Незалежно від моєї присутності, клас працює. Група досягла самостійності» [4, с. 51]. З цієї точки зору учня слід розглядати як самостійну, відповідальну, ініціативну та креативну особистість. Дитині вже на початку свого шкільного життя необхідно володіти особистісною компетенцією. Рівень очікуваної компетенції дитини під час вступу до школи визначено у лінії «Особистість дитини» БКДО: «в дитини мають бути сформовані базові якості особистості: довільність, самостійність і відповідальність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і безпечність, самосвідомість, самоставлення, самооцінка.» [1, с. 8]. Проте, відповідно до теорії Е. Еріксона саме поетапне формування довіри, автономії, ініціативи, впевненості у собі є основою працьовитості у шкільні роки. Щодо дошкільного періоду, то основою успішного формування цих якостей є взаємодія дитини з соціумом, насамперед з сім'єю. Важливу роль у формуванні особистості також відіграють вроджені особливості

темпераменту. Незважаючи на прагнення сучасних дітей до свободи і самостійності, вплив, передусім, батьків, а також вихователів на формування особистості дошкільника важко переоцінити. Діти вчаться здебільшого не з бесід та повчань дорослих, а шляхом сприйняття на рівні підсвідомості стереотипів поведінки оточуючих дорослих, їхніх системи цінностей і поглядів на життя.

Для нормального особистісного розвитку дитині необхідні:

- любов, увага та розуміння батьків;
- сприймання дитини оточуючими дорослими такою, якою вона є;
- доброзичливе ставлення, повага до дитини зі сторони дорослих.

Прояви авторитаризму, імпульсивності, гіперопіки, а також неприязні, відстороненості дорослих у дошкільний період мають негативний вплив на формування самооцінки та характеру дитини у подальшому житті. Першочерговим чинником становлення системи «Я» дитини (її особистості) є взаємовідносини у сім'ї, другим – взаємовідносини у ЗДО. Це зумовлює лобювання педагогічного просвітництва батьків щодо впливу на особистість дошкільника поведінки дорослих; перегляд поглядів на застосування покарання, заохочення, похвали і схвалення, містифікації та інвалідизації; корекцію дорослими власної поведінки з орієнтацією на складність корекції сформованої дитячої особистості у шкільні роки та її подальшому житті.

Мотиваційна сфера сучасної дитини на порозі шкільного життя має свої особливості. Зазначимо, що сучасні дошкільники «зосереджуються не на причинно-наслідковій залежності між об'єктами і явищами, їх цікавить сенс своїх вчинків і дій» [4, с. 46], тобто головне питання дітей старшого дошкільного віку «чому?» все частіше замінюється питанням «навіщо?». Цю особливість слід враховувати у процесі розвитку мотивації дітей як шкільного, так і старшого дошкільного віку.

Ще одним принциповим моментом є ставлення сучасної дитини до школи: негативне або байдуже ставлення до майбутнього процесу навчання, статусу учня та/або школи потребує своєчасного виявлення та психолого-педагогічного супроводу у дошкільному віці. З огляду на це актуальним є вплив позитивного образу дошкільного педагога як значущого суб'єкта спілкування з дитиною у дошкільні роки. Проте постає протиріччя у погляді сучасного суспільства на особистість та професію вихователя: з однієї точки зору вихователь – це складна професія, що знецінена як у моральному, так і у матеріальному сенсі, на яку вкрай рідко звертає увагу талановита молодь. Такий стан справ породжує дефіцит кадрів у галузі дошкільної освіти та переважаання дошкільних педагогів середнього та старшого віку, які часто чинять спротив інноваціям та виявляють недостатній рівень освіченості та професіоналізму. З іншої точки зору, вихователь – це той фахівець, якому суспільство віддає найцінніше, що в нього є – підростаюче покоління – у найвпливовіший період розвитку (з раннього дитинства до вступу у школу). Саме тому

зміни у дошкільній галузі необхідно починати з розв'язання цього протиріччя.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Просвітницька діяльність у суспільстві щодо значущості професії дошкільного педагога, її пріоритетності у формуванні наступних поколінь та популяризація професії вихователя серед молоді, підвищення заробітної плати та збільшення тривалості відпустки вихователям ЗДО є основою змін на краще у галузі дошкільної освіти. Сподіваємося, що ці зміни допоможуть залучити вмотивовану та освічену молодь до роботи з дошкільниками, а також підвищити мотивацію педагогів, що вже працюють у дошкільній освітній галузі, що, своєю чергою, надасть можливість упровадження новачій у ЗДО.

Наступним етапом має стати подолання протиріч між наявною концепцією дошкільної освіти та її реалізацією з урахуванням змін, необхідних для забезпечення наступності між ЗДО та НУШ. Концепція НУШ ставить перед дошкільною освітою пріоритети формування особистісної та соціальної компетенцій дитини, а також визначає особливу важливість формування пізнавальних інтересів дошкільника, цілісної картини оточуючого світу та мотивації до шкільного життя. Також акцент ставиться на розвитку уяви, інтелектуальній готовності дитини до становлення понятійного, вербально-логічного мислення. Для досягнення зазначених результатів необхідно передбачити нові підходи до підвищення кваліфікації працівників галузі дошкільної освіти, зменшити кількість дітей у групах, організувати ефективну просвітницьку діяльність батьків дітей дошкільного віку, залучити школи до реальної співпраці з ЗДО. На нашу думку, виконання вищезазначеного має узгодити, збалансувати вплив та визначити спільний напрям підготовки дошкільників до навчання у школі батьками, педагогами ЗДО та НУШ.

Отже, для успішної реалізації концепції НУШ перспективу подальшого дослідження вбачаємо у необхідності пошуку механізмів упровадження дієвих змін у галузі дошкільної освіти. Адже розвиток та формування особистості починається не зі шкільного періоду, а набагато раніше, ще до народження дитини. І помилки психолого-педагогічного супроводу дитини у дошкільні роки складно виправити у подальшому житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А. М. Богуш. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
2. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 // Урядовий кур'єр. — 2018. — № 38. — 43 с.
3. Концепція нової української школи. [Електронний ресурс] — Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view/> – 27.10.2016р. – 40 с.

4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelia / Під заг. ред. Н. М. Бібік. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity Ukrainy [The Basic Component of the Pre-school Visit of Ukraine:]; Naukovyi kerivnyk: A. M. Bohush. — K.: Vydavnytstvo, 2012. - 26 s. (in Ukrainian)
2. Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity [The State Standard of the Primary Education] : zatv. postanovoioi Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. No 87 // Uriadovyi kurier. – 2018. – № 38. – 43 s. (in Ukrainian)
3. Kontseptsiiia novoi ukrainskoi shkoly [Concept of the New Ukrainian school]. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view/> – 27.10.2016 r. – 40 s.
4. Nova ukrainska shkola {New Ukrainian School}: poradnyk dlia vchytelia / Pid zah. red. N. M. Bibik. – K.: TOV „Vydavnychiy dim “Pleiady”, 2017. – 206 s. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье рассмотрены актуальные аспекты подготовки детей дошкольного возраста к школьному обучению согласно концепции Новой украинской школы, связанные с обеспечением принципа непрерывности между звеньями дошкольного и начального образования. Раскрыты основные противоречия между имеющейся практикой развития и формирования ребенка в дошкольные годы, и приоритетными направлениями, определенными концепцией Новой украинской школы. Предложен вариант алгоритма решения указанных противоречий, что будет способствовать эффективному решению данной проблемы.

Ключевые слова: Новая украинская школа, дошкольное образование, преемственность, взаимосвязь, эмоционально-волевая готовность, социальная готовность, интеллектуальная готовность.

Abstract. The actual aspects of preparing children of preschool age for schooling in accordance with the concept of the New Ukrainian School, which are related to ensuring the principle of continuity between the links of pre-school and primary education, have been covered in the article. The main contradictions between the existing practice of development and formation of the child in preschool years and the priority directions defined by the concept of the New Ukrainian School are disclosed. The modern child's intellectual, emotionally-volitional and social school readiness is analyzed. The role of the pre-school teacher is shown according to the child's school readiness formation. The variant of the algorithm for solving these contradictions, which will

contribute to the effective solution of the problem is proposed.

Key words: new Ukrainian school, preschool education, continuity, interconnection, emotional and volitional readiness, social readiness, intellectual readiness.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2018

О. І. Степанова

МОДИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ГУМАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ТАМАРИ ПОНІМАНСЬКОЇ

Анотація. У статті висвітлено погляди Тамари Поніманської щодо гуманізації виховання, його місця в гуманістичній педагогіці. Теоретично визначено сутність структурних компонентів гуманного ставлення до дитини. Уточнено поняття «гуманізм», «гуманізація». Аналіз здійснено через призму ідіолекту вченої.

Обґрунтовано доцільність появи нових термінолексем для осучаснення всіх галузей педагогічної науки. Окреслено вплив фахової лексики на логіку наукового мислення та необхідність систематизації термінологічних систем на сучасному етапі. Розглянуто вплив термінів на становлення індивідуального мовлення, визначено підходи до його аналізу. Досліджено деякі структурно-семантичні особливості функціонування термінолексем у контексті автора.

Ключові слова: гуманізм, гуманістичний, гуманістичне виховання, термін, термінологія, ідіостиль, ідіолект.

Постановка проблеми. Гуманізація освітнього простору як одна із світових тенденцій є основним принципом реформування освіти в Україні. Це має об'єктивні причини, оскільки в наш час цивілізований процес характеризується глобальними екологічними проблемами, експансією техносфери, дегуманізацією суспільства. Ці негативні явища підсилюються державно-політичними, економічними змінами, які призвели до суспільної несталості, різкого розшарування і соціальної незахищеності більшості населення, втрати ціннісних орієнтирів і глибокої моральної кризи.

Дослідження гуманізації суспільства в цілому і освіти зокрема є пріоритетними в свідомості ХХІ століття. Генеза ідей гуманістичного виховання має певну логіку розвитку та специфіку, пов'язану із соціокультурним середовищем суспільства та конкретно-історичним періодом. Сучасна парадигма гуманістичного виховання опирається на могутню гуманістичну педагогічну традицію, яка виходить із споконвічних людських цінностей любові до дитини, розуміння виховного